

Nr 261.

Av herr Sävström, om införande av konsultativ folkomröstning.

Den 22 juni 1920 uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté att verkställa en allsidig utredning, huru folkomröstningsinstitutet verkat i främmande länder och huruvida, i vilken utsträckning samt under vilka former och betingelser ifrågavarande institut må för viktigare frågor införas i vår författning samt avgiva de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Denna fråga har nu av kommittén behandlats och dess betänkande och förslag till Kungl. Maj:t överlämnats.

I motiveringen framhålles bl. a. att kommittén, med anledning av de i nykterhetskommitténs betänkande ingående förslagen rörande folkomröstning i förbudsfrågan, till särskild behandling upptagit den del av folkomröstningsproblemet, som under senaste tid erhållit en särskild aktualitet, nämligen den konsultativa folkomröstningen. Såsom skäl för grundlagsförslag rörande en dylik omröstning anföres bl. a. följande:

»Denna nykterhetskommitténs enhälliga uppfattning, att i förbudsfrågans behandling bör ingå en folkomröstning, delas utan tvivel av synnerligen starka grupper, inom riksdagen och av vida kretsar inom folket, icke blott av anhängarna utan även av många motståndare till förslaget om förbudslag. Grunden härför är uppenbarligen den, att frågan om förbudslagstiftning är av den art, att vid dess behandling finnes ett särskilt behov att utröna, huruvida en dylik lagstiftning äger tillräcklig anslutning bland folket för att kunna genomföras. Det lär icke kunna bestridas, att ett sådant faktiskt framträdande behov av att äga tillgång till en form för inhämtande av folkets ställning till en så viktig lagstiftningsfråga gjort spörsmålet om denna omröstnings införande i Sverige fullt aktuellt.

Visserligen utgör förbudsfrågan endast ett enstaka fall, och det kan med skäl ifrågasättas, huruvida en grundlagsstiftning är motiverad endast av hänsyn till detta enda fall, huru betydelsefullt det i och för sig än må vara.

Men man torde icke kunna undgå att erkänna, att även i andra angelägenheter av särskild vikt och säregen natur ett motsvarande behov kan framträda för statsmakterna. Det faktum, att riksdagen år 1920 avlätit skrivelse om undersökning av folkomröstningsinstitutet i hela dess vidd och om utredning rörande dess eventuella införande i vår författning visar, även om man vederbörligen uppmärksammar, att riksdagen på intet sätt tagit ställning i frågan, att själva idén om folkets direkta medverkan fått en plats i medvetandet såsom en i vissa viktiga ärenden och under vissa förhållanden tänkbar utväg. Hela statslivets utveckling under senaste tid har fört detta med sig. Statsmakterna hava haft att lösa allvarliga och ömtåliga spörsmål, och nya sådana kunna framkomma, i vilka det kan finnas önskvärt, att folket självt får giva uttryck åt sin mening utan den besvärliga och ej alltid användbara proceduren, att konungen upplöser andra kammaren eller båda och förordnar om nya val. Härjämte är att märka, att vissa fall kunna tänkas, då utrönandet av folkets uppfattning lämpligare sker medelst en folkomröstning än genom nyval, i det att vid en dylik omröstning en fråga kan ses fristående från övriga samtidigt aktuella problem, under det att vid ett val av folkrepresentanter en sammanblandning med andra, främst stora partiskiljande spörsmål givetvis alltid måste äga rum. Slutligen bör icke förbises, att därest ett dylikt behov av folkets rådfrågande skulle framträda, detta lätteligen kan ske i en sådan fråga och i en sådan situation, att det är av vikt, att vissa grundregler härför finnas, vilka omedelbart kunna tillämpas.»

Beträffande motiveringen i övrigt, angående principerna för grundlagsförslaget om konsultativ omröstning och den praktiska tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna m. m., tillåter jag mig hänvisa till det nyligen utgivna kommittébetänkandet.

Under återopande härav hemställes,

att riksdagen måtte för sin del besluta att till vidare grundlagsenlig behandling såsom vilande antaga följande

**Förslag till ändrad lydelse av § 49 regeringsformen
samt §§ 1 och 38 riksdagsordningen.**

Regeringsformen.

§ 49.

1:o. Riksdagen representerar — — — sammankalla.
Hos urtima riksdag — — — sammanhang.

2:o. Skulle med hänsyn till något ärendes särskilda vikt och beskaffenhet prövas nödigt, att före dess avgörande folkets mening inhämtas, må Konungen och riksdagen genom samfällt stiftad lag förordna, att allmän folkomröstning skall anställas. I lagen bestämmes, vilken eller vilka frågor skola genom omröstningen besvaras, så ock tid och sätt för densamma. Rätt att deltaga i omröstningen tillkommer en var, som är röstberättigad vid val till riksdagens andra kammare. Efter omröstningen behandlas ärendet i grundlagsenlig ordning.

Riksdagsordningen.

§ 1.

1. Svenska folket representeras — — — myndighet. Riksdagsmännen kunna — — — grundlagar.
2. Skulle med hänsyn till något ärendes särskilda vikt och beskaffenhet prövas nödigt, att före dess avgörande folkets mening inhämtas, må Konungen och riksdagen genom samfällt stiftad lag förordna, att allmän folkomröstning skall anställas, efter vad i regeringsformens 49 §, 2 mom. är stadgat.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet — — — stadgar.
2. Utskottet skall vidare meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av dit hänvisade frågor, som antingen angå stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av kommunallagarna samt av lagar och författningar om statsrådets ansvarighet, om statsdepartementen, om kommandomål, om förvärvande och förlust av medborgarrätt, om rikets vapen och flagga, om allmänt kyrkomöte och om allmän folkomröstning i ämnen, som ej tillhöra annat utskotts behandling, eller ock röra

överenskommelser med främmande makter i sådana ämnen.

3. Utskottet åligger — — — stadgat.
4. Utskottet tillkommer — — — proposition.

Stockholm den 19 februari 1921.

Aug. Sävström.
